तत्रैव "नो शुक्राक्षे ऽष्टमेऽर्के गुरुसहितरवौ जन्ममासेऽष्टमेन्दौ, विष्टौ, मासेमलाख्ये, कुजशशिदिवसे, जन्मताराशु चाथ। नाड़ीनक्षत्रहीने, गुरुरविजनीनाथतारादिशुद्धौ, प्रातः कार्या परीक्षा हितनुचरगृहोदये शस्तलग्ने"। ज्योतिषे "सिंहस्थे मकरस्थे च जीवे चास्तमिते तथा। सिंहस्थे तु रवौ नैव परीक्षा शस्यते बुधैः"। गर्गः "दाहे दिशाञ्चैव धराप्रकम्पे, वज्रप्रपाते ऽथ विदारणे वा। धूमे, तथा पांशुकरप्रपाते न कारयेन्माङ्गलिकादि कार्यम्। उल्कापाते च निर्घाते तथैवाकालवर्षणे। छिद्रे सूर्ये विनिर्दिष्टे न कुर्यान्मङ्गलक्रियाम्। भूमिकेतौ समुत्पन्ने, ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः। ग्रहाणां सङ्गरे चैव न कुर्यान्मङ्गलक्रियाम्। द्विसूर्यं वा त्रिसूर्यं वा दृष्ट्वा गगनमण्डलम्। रात्रौ शक्रधनुश्चैव मङ्गलानि विवर्जयेत्। दिग्दाहे दिनमेकञ्च ग्रहे सप्त दिनानि च। भूमिकम्पे च सम्भूते त्र्यहाणि परिवर्जयेत्। उल्कापाते च त्रितयं, धूमे पञ्च दिनानि च। वज्रपाते दिनमेकं वर्जयेत् सर्वकर्मसु"। भोजराजः "ग्रहे रवीन्दोरवनिप्रकम्पे केतुद्रुमोल्कापतनादिदोषे। व्रते दशाहानि वदन्ति तज्ज्ञास्त्रयोदशाहानि वदन्ति केचित्"। ग्रहयुद्धे भूकम्पोल्कापातवज्रपातादिदोषसमाहारे त्रयोदशाहमशुद्धम् किञ्चिदूनतत्समाहारे दशाहम्। ग्रहयुद्धैकदोषे त्र्यहमिति याचस्पतिमिश्राः। अत्र स्मृतिसागरधृतसारसंग्रहे "राज्यादिकमहासिद्धौ यज्ञदानतपःसु च। होमस्वाध्याययोश्चैव वर्जयेद्दशरात्रकम्। सत्रहोमे महादाने वर्जयेत् सोमके मखे। तपःस्वाध्याययोश्चैव चिरारम्भे त्रयोदश" इति व्यवस्था अन्यत्र "उल्कापाते भुवः कम्पे अकालवर्षगर्जिते। वज्रकेतुद्रुमोत्पाते ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः। प्रयाणन्तु त्यजेत् क्षत्रः सप्तरात्रमतः परम्। ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यस्त्यजेत् कर्म त्रिरात्रकम्। शूद्रस्त्यक्त्वा चैकरात्रं सर्वकर्म समाचरेत्"। पराशरः "प्रयाणे सप्तरात्रं स्यात् त्रिरात्रं व्रतबन्धने। एकरात्रं परित्यज्य कुर्यात् पाणिग्रहं ग्रहे"। भृगुः "कम्पे राजनि सप्ताहं ब्राह्मणानां त्र्यहन्तथा। शूद्रस्यार्द्धदिनं प्रोक्तं सर्वकार्येषु वै भृगुः"। शूद्रस्यापहिण्यम्। कम्पहत्युपलक्षणम्। ग्रहणादावप्येवमेवान्यत्रैकत्र पठितत्वात्। भोजदेवव्यवहारसमुच्चये "सर्वं कार्यं न कुर्वीत गुरौ सिंहे ऽस्तगेऽपि च। व्रतदीक्षे न कुर्वीत तमोयुक्ते बृहस्पतौ"। तमोयुक्ते राहुयुक्ते। व्रतदीक्षे इति नित्येतरकर्मोपलक्षणम्। तथाच स्मृतिसागरसारे ज्योतिषम् "एकराशौ स्थितौ स्यातां यदि राहुबृहस्पती। विवाहव्रतयज्ञादि सर्वन्तत्र विवर्जयेत्"। मलमासाद्युपक्रम्य भविष्ये "क्षयभेदेऽप्येकराशौ सम्कर्मो यदि वाऽनयोः। गुरोराहोरपि तथा त्यजेद्विद्वान् संशयः"। अत्र गुरोर्बोध्यतत्वं हेतुः। तद्यथा "यत्र तत्र स्थितो जीवस्तमोयोगेन लक्ष्यते। उपहासाय किं न स्यादस्तसङ्गो मनीषिणाम्" इति। "अनिष्टे त्रिविधोत्पाते सिंहिकासूनुदर्शने। सप्तरात्रं न कुर्वीत यात्रोद्वाहादिमङ्गलम्"। इति दीपिकायामनिष्टत्वाभिधानात् अनिष्टजनकोत्पात एव सर्वकर्मानधिकारः। पूर्वविहितभोजराजवचनेऽपि "केतूल्कापतनादिदोषे, इति दोषजनक एव तथोपरागे मण्डलतः शुभेऽपि यात्रानिषेधाय सिंहिकाहृत इति शुभगुणादननम्। अत्र विवाहादावपि सप्तरात्रनिषेधात् पराशरोक्तस्वल्पकालनिषेध आपद्विषयः। तेनानिष्टाजनके भूमिकम्पादौ न दोषः। अतएव बृहत्संहितायां वराहेण उत्पातप्रकरणे प्रायःपदमभिहितम् तथा च" यः प्रकृतिविपर्यासः प्रायः संक्षेपतः स उत्पातः। क्षितिव्योमदिव्यजातोयथोत्तरं गुरुतरो भवति" प्रायइति कृत्यादिप्रयुक्तविपर्यासव्यावृत्त्यर्थं यदाह तत्रैव "ये च न दोषं जनयन्त्युत्पातास्तान् कृतस्वभावकृतान्। कृतिपुत्रैः कृतैः लोकैर्विद्यादेतैः समासोक्तैः" अतुनापि "निर्घाते भूमिचलने ज्योतिषाञ्चोपसर्पणे। एतानाकालिकान् विद्यादनध्यायान्नतावपि"। अत्रानध्ययनार्थमृतावपीत्युक्तम्। उत्पाते दोषभङ्गमाह श्रीपतिव्यवहारनिबन्धे "अथ दिवसत्रयमध्ये मृदुजलपतनं यदा स्यात्। तदोत्पातदोषं शमयेदित्याह राजाचार्याः" पार्हस्पत्ये "शमयन्याजनाद्दात् कर्मादिकृतं निमित्तमाश्वेव। अतिवर्षणोपवासव्रतदीक्षाजप्यहवनानि"। विष्णुधर्मोत्तरे "मेतेऽत्र चतुरोमासान् यावद्भवति कार्त्तिकः। विधिष्टा न प्रवर्त्तन्ते तदा यज्ञादिकाः क्रियाः। नाभिषेच्यो ऽपवर्त्तेत नाधिमासे कदाचन। न शुभे च तथा कृष्णे विशेषात् प्रवृषि द्विज!"। भविष्योत्तरे "शुभे मयि जगन्नाथे केशवे गरुडध्वजे। निवर्त्तन्ते क्रियाः सर्वास्तत्र वर्ष्यस्य भारत!। विवाहव्रतबन्धादिचूडासंस्कारदीक्षणम्। यज्ञगृहप्रवेशादिदानार्द्धनप्रतिष्ठनम्। मुख्यानि यानि कर्माणि वर्जयेद्दक्षिणायने"। सर्वास्तत्तद्वाक्यगणिताः